

Aristide Doorme in de Congo van Leopold II

door **Daniel VANGROENWEGHE**

Op de zeedijk in Oostende – ter hoogte van de ‘Drie Gapers’ – hangt een bronzen plaketafbeelding met een buste en opschrift: ‘Aristide Doorme 1863-1905. Held der veldtochten tegen de Arabieren en de Batetelas. Héros de la campagne arabe et de la campagne Batétéla’. Doorme bleef wat in de schaduw van (de controverseronde) het standbeeld van Leopold II. Enige toelichting bij deze figuur is dus wel op zijn plaats.

Doorme in Antwerpen geboren als zoon van Randolph Doorme (die had deelgenomen aan de campagne van Rio Nûnez) en van Joséphine-Marie Coppejan. Hij volgde zijn middelbaar onderwijs aan het O.L.Vrouwecollege in Oostende. Hij engageerde zich bij de jagers te paard van het Belgische leger. In juni 1890 vertrok hij naar Leopolds Congo als sergeant van de Openbare Weermacht met bestemming Luluaburg. Zijn postchef was Liénart, bijgenaamd ‘de Verschrikkelijke’. Doorme’s bijnaam luidde: ‘Vlug Vlug’ en ook ‘Onverlaat en Woesteling’. Beide blanken trokken in 1891 naar het dorp van de grote chef Kalamba. Liénart had al een ernstig conflict gehad met Kalamba en ze verwoestten in dit verlaten dorp alle achthonderd woningen. Doorme kwam terug met 61 ossen. Vroeger had Liénart al 21 ossen en 7 ivoortanden afgetrosgeld. Er waren geen ernstige redenen voor deze daden. Kalamba had immers grote verdiensten: in 1882 had hij met zijn zus-profetes en een honderdtal Bashilange (Lulua) de ontdekkingsreiziger Hermann Wissmann begeleid naar Nyangwe, een duizend kilometer lange voettocht. Zo kon Wissmann als ‘eerste’ Europeaan doorreizen van de Westkust naar de Oostkust van Afrika. Vóór de komst van de blanken was er in de streek rond Luluaburg handel in ivoor, slaven en rubber door de Kioko’s die sedert lang de weg kenden naar de Portugezen in Angola.

Op 25 oktober 1891 werd Liénart vervangen als districtscommissaris door Prins de Croÿ, die geen Congo-ervaring had. De zeer afgelegen post Luluaburg telde toen zes blanke staatsagenten en enkele honderden soldaten-arbeiders. Onder de Prins (bijgenaamd ‘de Gekke Prins’) stonden: Luitenant Brasseur (‘de Tiran’), Léon Rom (‘de Patroongordel’), kapitein Gillain (‘de bittere maniok’ of ‘de Gestrenghe’), onderluitenant Aristide Doorme en graaf Ernest d’Ursel, de neef van de Prins. Prins de Croÿ en graaf d’Ursel waren haastig naar Congo verbannen. De prins werd erheen gestuurd, bijna zeker in de nasleep van het overlijden van de troonopvolger van Leopold II. De prins zal enkele weken na aankomst te Luluaburg zijn neef graaf d’Ursel vergiftigen. De prins moest optreden tegen de Tougombe samen met Doorme. Hij had echter schrik en bleef achter: Doorme en zijn manschappen moesten de klus alleen klaren. Nadien stak de Prins de pluimen op zijn hoed en werd ten onrechte op de dagorde geplaatst door de gouverneur-generaal.

Vanaf 1892 nam Doorme deel aan veldtochten tegen de zogeheten ‘Arabieren’ van de Lomami. Die bestonden uit gearabiseerde Congolezen onder het gezag van Arabische ivoorhandelaars (die steden bouwden en voedselplantages aanlegden in Oost Kongo) waaronder Tippe Tip (Swahili naam= Hamad bin Mohammed al Murjebi) uit Zanzibar. In 1893 nam Doorme, onder de leiding van Dhanis deel aan de verovering van Nyangwe waar Munie Mohara verbleef. In oktober 1893 hielp Doorme te Kasongo het fort van Said ben Abedi veroveren. Doorme was een moedig krijger. Hij had een wachtpost van verknochte soldaten met wie hij een goede relatie had en wier taal hij sprak.

Begin 1894 hielp Doorme om de boma (een versterkte vestiging) van Rumaliza (Mohamed ben Khalfur: een blanke Arabier) in te nemen met de hulp van Lothaire (die was toegesnelde vanuit de streek van de Bangala) en van Henry en de Wouters. Rumaliza vluchtte richting Kabambare, zijn hoofdkamp. Dit werd uiteindelijk op 24 januari 1894 ingenomen. Doorme nam inlanders alsook Arabische slaven gevangen om hen als soldaat in te lijven. De maand daarop vertrok Doorme via Kasongo naar Boma om naar België terug te keren. Hij werd er kapitein benoemd en in december 1894 keerde hij terug naar Congo. In 1895 hielp Doorme in de frontlinie de opstand in Luluaburg neerslaan. Hij werd ziek en kwam in augustus 1896 terug naar Europa. In maart 1897 vertrok hij als commandant naar het kamp van Kasongo. Hij werd opnieuw ziek en kon de expeditie van Dhanis naar de Nijl niet vergezellen. Het bezit van de (bronnen van de) Nijl was een grote droom van

Leopold II. De avant-garde van Dhanis bestond uit Tetela soldaten. Die kwamen in opstand, waarop Doorme en Henry een repressieve campagne tegen hen voerden. Henry versloeg een deel bij Beni.

Doorme versloeg een andere groep te Boko op 23 december 1897. Hij wachtte op versterking, maar toen die niet kwam, ging hij de strijd aan met Saliboko die op 23 december werd gedood. Maar de lieden van Saliboko vervoegden de muiters van Kandolo. Op 10 januari 1898, bijna zonder munitie, doodden Doorme en zijn manschappen vierhonderd 'opstandelingen', waaronder Kandolo. Doorme wou naar België terugkeren maar eerst hielp hij nog Lothaire die met de Budja overhoop lag, omwille van de rubberoogst. De Budja hadden vier blanken en hun Afrikaanse escorte vermoord. In september 1898 schreef Doorme dat de zaken in de Mongala zeer goed gaan.

Wie in Leopolds leger in Congo een lagere rang bekleedde (zoals met Doorme het geval was) werd slecht betaald en koos niet zelf waar en tegen wie er werd gevochten. De meesten onder hen stierven voor een termijn van drie jaar voorbij was. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Doorme schreef: 'Ik ga naar België en ik geef mijn ontslag uit het leger als kapitein van de Weermacht. Ik geef mijn pensioenrechten op en ik blijf werken in de maatschappij Anversoise waarvan commandant Lothaire administrateur is (nvda: en veel premies verdiende door de gedwongen rubberoogst). Ik ben er zeker van 20.000 tot 30.000 frank (100.000 tot 150.000 euro) per jaar te verdienen. Ik geloof dat in plaats van me af te beulen voor de Congostaat die mij als een

bloeddorstige, wrede man aanziet [...] ik bij de Anversoise ga werken. Zwijg erover tot mijn contract er is'. Uiteindelijk engageerde hij zich op 12 september 1899 niet bij de 'Anversoise' maar bij 'La Lulonga', die nog een hogere wedde aanbood. Later werkte hij als agent van de Compagnie du Katanga (eind 1902 tot begin 1905). Hij overleed te Oostende op 13 september 1905.

Bibliografie

Delathuy, A.M. De Kongostaat van Leopold II, 1989.; Vangroenweghe, Daniel. Rood Rubber, 1985; Vangroenweghe, Daniel. Congo 1892; Vangroenweghe, Daniel. Voor rubber en ivoor. Leopold II en de ophanging van Stokes, 2005; Vangroenweghe, Daniel. Passionele moord door Prins de Croÿ op graaf d'Ursel?, 2017; Catherine, Lucas. Kongo. Een voorgeschiedenis, 2017; Cosemans, M. Doorme, 'Aristide-Jean-Octave', in: Belgische Koloniale Biografie. 1948, deel I, kolom 341-346.

HEDEENDAAGSE BEELDENE KUNSTENAARS IN OOSTENDE

door **Norbert HOSTYN**

Het vaak gebruikte sigel SAOBB staat voor Stadsarchief Oostende/Beeldbank

353. VANDEKERKHOF NN.

Kunstschilder. Dilettant kunstschilder; lid van de Cercle Artistique et Littéraire d'Ostende/Kunst- en Litteraire Kring.

Voorstellingen van meisjes, visverkoopsters, portretten
Woonde Vindictivelaan 5

Tentoonstellingen :

1956, Oostende, Kon. Gaanderijen, Tentoonstelling Cercle Artistique et Littéraire d'Ostende

354. VAN DE KERCKHOVE H.

Kunstschilder. Dilettant kunstschilder; lid van de Cercle Artistique et Littéraire d'Ostende/Kunst- en Litteraire Kring.

Woonde Stuverstraat 356

Tentoonstellingen :

-1956, Oostende, Kon. Gaanderijen, Tentoonstelling Cercle Artistique et Littéraire d'Ostende

355. VANDEKERCKHOVE Flor

Oostende, 1949

Kunstschilder en auteur. Autodidact; aanvankelijk maritieme onderwerpen; evolueerde naar minimal-art waarin de weergave van het schrift een belangrijke rol speelt. Vormde samen met Annie Vanhee het kunstenaarsduo PIAS; ook romancier en uitgever van het "Visserijblad".

Literatuur. :

Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 5, Brugge, 1996.

P. Piron, De Belgische Beeldende Kunstenaars uit de 19de en 20ste eeuw, (Brussel), (1999).

Iconografie :